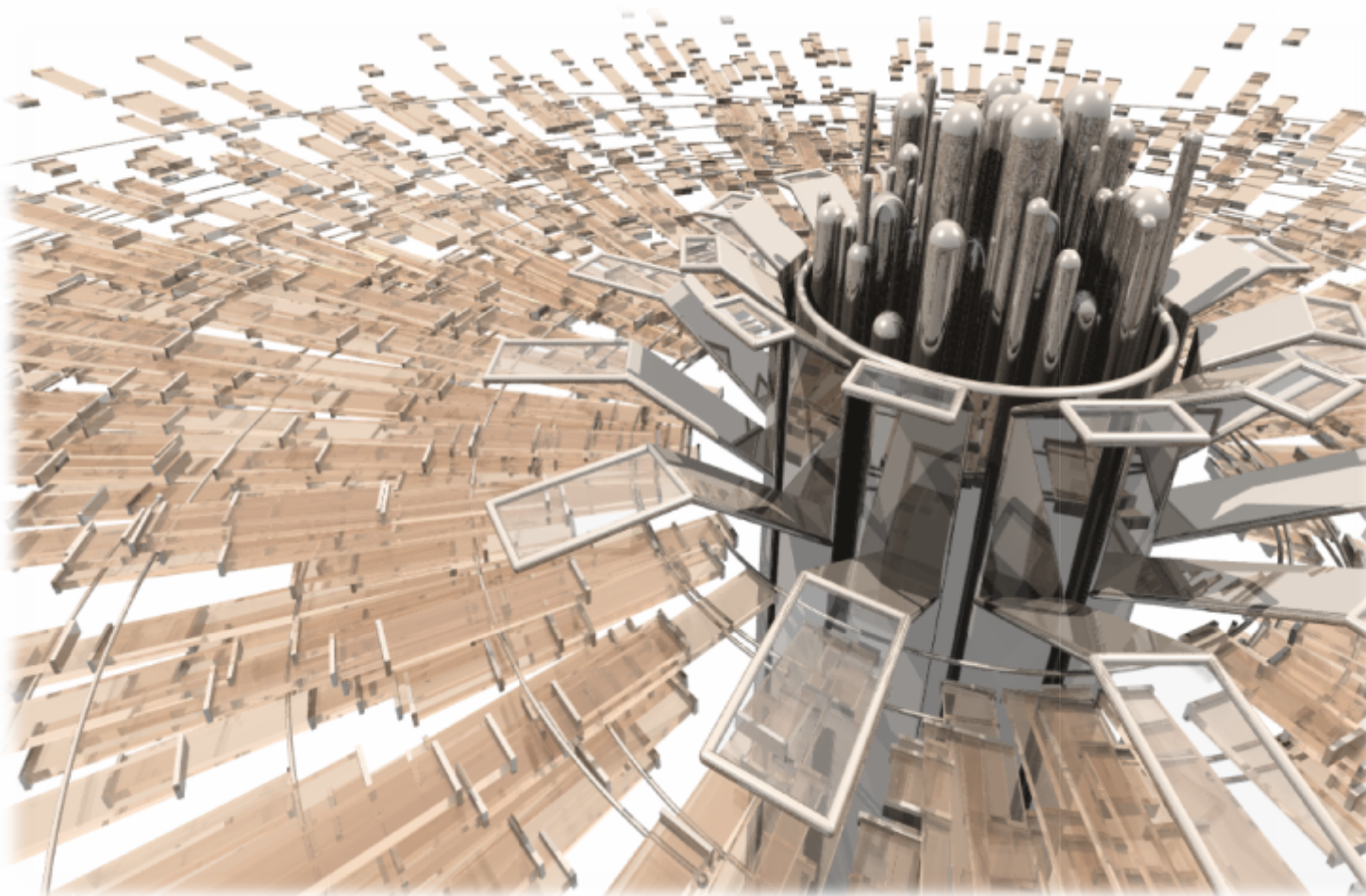

STRATĒGISKĀ KOMUNIKĀCIJA

Stratēģiskā komunikācija

„Spalva ir varenāka nekā zobens.” *Edvards Bulvers-Litons.*

Dr. Ieva Dmitričenko

Ievads

Pēdējā desmitgadē jēdziens „stratēģiskā komunikācija” gūst aizvien lielāku nozīmi starptautiskās un nacionālās drošības un militāro operāciju kontekstā. Attīstoties informācijas un komunikācijas tehnoloģijām, politiskajās un militārajās cīņās spēja ietekmēt cilvēku emocijas un apziņu nereti izrādās svarīgāka un izšķirošāka nekā spēja pielietot fizisku spēku. Piemēram, dažādi teroristiskie grupējumi aktīvi un veiksmīgi izmanto komunikācijas stratēģijas un instrumentus¹, kas stimulē arī Rietumu demokrātiskās valstis un to veidotās starptautiskās organizācijas meklēt risinājumus, kā efektīvi izmantot informatīvo, kognitīvo un emocionālo dimensiju savu stratēģisko un taktisko mērķu sasniegšanā. „Stratēģiskā komunikācija” ir viena no koncepcijām, kas ir aktuāla NATO, kā arī ASV un citu Rietumvalstu un to sabiedroto militārajā sektorā. Tā kā jēdziens atrodas dinamiskā attīstībā, nepastāv konceptuāla skaidrība un vienprātība par tā saturu un praktisko pielietojumu. Stratēģiskā apskata mērķis ir apkopot un analizēt dažādas izpratnes par militāro stratēģisko komunikāciju un piedāvāt redzējumu, kā stratēģisko komunikāciju var interpretēt un izmantot Latvijas drošības un aizsardzības kontekstā.

Kas ir stratēģiskā komunikācija?

Skaidrojot jēdziena „stratēģiskā komunikācija” būtību, svarīgi nošķirt divas sfēras, kurās tas ir sastopams. Viena joma ir saistīta ar komerciālām, valstiskām, nevalstiskām un politiskām organizācijām, kur „stratēģiskā komunikācija” tiek saprasta kā mērķtiecīgs komunikācijas lietojums organizācijas misijas pildīšanā.² Otra jēdziena izpratne attiecas uz militāro sfēru. Potenciāli letālas operācijas – tā ir iezīme, kas militāro komunikāciju atšķir no komunikācijas politiskā līmenī, kur ziņas saturs pamatā ir tikai vārdi un attēli, līdz ar to militārai komunikācijai var būt neizmērojami lielāka ietekme uz cilvēku uztveri.³ Tā kā militārajā jomā darbības nereti „runā” daudz skaļāk nekā vārdi, ir ļoti svarīgi, lai militārās operācijas tiktu integrētas un koordinētas ar militārās organizācijas komunikācijas un informācijas aktivitātēm.⁴

Militārā stratēģiskā komunikācija tiek izmantota, lai pārliecinātu cilvēkus pieņemt idejas, politikas un darbības virzienus; lai pārliecinātu sabiedrotos un draugus jūsu atbalstīt, neitrālos pārnākt jūsu pusē vai vismaz palikt neitrāliem, bet ienaidniekus – ka

¹ Tatham S. (2008) *Strategic Communication: A Primer*. Advanced Research and Assessment Group, Special Series, 08/28, December, pp.22-23.; Bockstette C. (2008) *Jihadist Terrorist Use of Strategic Communication Management Techniques*. The George C. Marshall European Center for Security Studies, Occasional Paper Series, No.20., December.

² Hallakan K., Holtzhausen D., Ruler B., Verčič D., Sriramesh K. (2007) Definig strategic Communication. *International Journal of Strategic Communication*, Vol.1, Issue 1, pp. 3-35.

³ NATO (2010) Military Concept for NATO Strategic Communications. July 27, MCM-0085-2010, p.2.

⁴ NATO (2010) Military Concept for NATO Strategic Communications. July 27, MCM-0085-2010, p.2.

jums ir vara un vēlēšanās dominēt pār viņiem; lai pārliecinātu valsts pilsoņus atbalstīt savu līderu politikas un lai tādējādi nācījas griba palīdzētu sasniegt nacionālos mērķus⁵. ASV Aizsardzības departaments definē stratēģisko komunikāciju kā „fokusētus ASV valdības centienus izprast un iesaistīt svarīgākās auditorijas, lai radītu, stiprinātu un aizsargātu apstākļus, kādi ir labvēlīgi ASV valdības interešu, politiku un mērķu virzīšanai, izmantojot koordinētas programmas, plānus, tēmas, ziņas un produktus sinhronizēti ar un izmantojot visu varas instrumentu priekšrocības. Stratēģiskā komunikācija kombinē darbības, vārdus un attēlus, lai ietekmētu svarīgākās auditorijas.”⁶

Tabula 1. Stratēģiskās komunikācijas definīciju salīdzinājums

	NATO	ASV Aizs.dep.	S.Tathams
Kas ir stratēģiskā komunikācija?	NATO komunikācijas aktivitāšu un spēju pielietošana	ASV valdības centieni izprast un iesaistīt svarīgākās auditorijas	Sistemātisku aktivitāšu sērijas
Kāda ir stratēģiskā komunikācija?	Koordinēta un piemērota	Fokusēta	Ilgstoša un saskaņota
Kādi ir stratēģiskās komunikācijas mērķi?	Atbalstīt alianses rīcībpolitikas, operācijas un aktivitātes NATO mērķu sasniegšanas veicināšanai	Radīt, stiprināt un aizsargāt apstākļus, kādi ir labvēlīgi ASV valdības interešu, politiku un mērķu virzīšanai. Ietekmēt svarīgākās auditorijas	Sekmēt un stiprināt noteiktus uzvedības tipus
Kā tiek sasniegti stratēģiskās komunikācijas mērķi?	Izmantojot publisko diplomātiju, sabiedriskās lietas, militārās sabiedriskās lietas, informācijas operācijas, psiholoģiskās operācijas	Izmantojot koordinētas programmas, plānus, tēmas, ziņas un produktus sinhronizēti ar un izmantojot visu varas instrumentu priekšrocības	Stratēģiskā, operatīvā un taktiskā līmenī veidojot sapratni par mērķa auditorijām, identificējot efektīvus komunikācijas kanālus, kā arī izstrādājot un veicinot idejas un viedokļus, kas tiek izplatīti caur šiem kanāliem

NATO stratēģiskā komunikācija ir „koordinēta un piemērota NATO komunikācijas aktivitāšu un spēju – publiskā diplomātija, sabiedriskās lietas (*Public Affairs*), militārās sabiedriskās lietas, informācijas operācijas un psiholoģiskās operācijas – pielietošana, lai atbalstītu alianses rīcībpolitikas, operācijas un aktivitātes NATO mērķu sasniegšanas veicināšanai.”⁷ Savukārt, S.Tathams (*S.Tatham*)⁸ savā definīcijā vairāk akcentē komunikatīvos aspektus: „Stratēģiskā komunikācija ir ilgstošu un saskaņotu

⁵ Halloran R. (2007) *Strategic Communication. Parameters*, Autumn, pp. 4-14, p.6.

⁶ Joint Publication 5-0 (2011) *Joint Operational Planning*. Washington, D.C., Aug. 11., p.II-9

⁷ NATO (2009) *NATO Strategic Communications Policy (Draft)*. SG (2009) 0794, p.1.

⁸ Stīvs Tathams (*Steve Tatham*) ir viens no vadošajiem stratēģiskās komunikācijas speciālistiem pasaulē. Viņš ir dienējis Lielbritānijas Karaliskajā kara flotē vairāk nekā 20 gadus, šobrīd ir Ietekmes & mērķauditorijas analīzes speciālists, kā komandieris ir piedalījies operatīvajās darbībās Sjerraleonē, Irākā un Afganistānā, vairākus gadus bijis arī Psiholoģisko operāciju grupas komandieris. 2011.gadā S.Tathams ieguvis doktora grādu starptautiskajās attiecībās un ir tādu monogrāfiju kā „Loosing Arab Hearts&minds: The Coalition, Al-Jazeera and Muslim Public Opinion”, „Behavioral Conflict” un vairāk nekā 20 citu publikāciju un monogrāfiju autors.

aktivitāšu sistemātiskas sērijas, kas stratēģiskā, operatīvā un taktiskā līmenī veido sapratni par mērķa auditorijām, identificē efektīvus komunikācijas kanālus, kā arī izstrādā un veicina idejas un viedokļus, kas tiek izplatīti caur šiem kanāliem, lai sekmētu un stiprinātu noteiktus uzvedības tipus.”⁹ Trīs stratēģiskās komunikācijas definīciju salīdzinājums redzams Tabulā 1.

Analizējot stratēģiskās komunikācijas definīcijas, var konstatēt gan kopīgas iezīmes, gan atšķirības. NATO un ASV definīcijās skatījums uz stratēģisko komunikāciju tiek pielāgots attiecīgi alianses un valsts nacionālo interešu vajadzībām, turpretī S.Tathama definīcija ir vispārīga un akcentē mērķauditorijas uzvedības ietekmēšanu kā nozīmīgāko stratēģiskās komunikācijas uzdevumu. No visām trīs definīcijām var izsecināt, ka stratēģiskā komunikācija ir mērķtiecīga, plānveidīga un ilgtermiņa. Tiesa, atšķirīgs ir skatījums uz to, ar kādiem instrumentiem tiek īstenota stratēģiskā komunikācija. NATO norāda, ka stratēģiskajā komunikācijā tiek izmantota publiskā diplomātija, (militārās) sabiedriskās lietas, informācijas un psiholoģiskās operācijas; ASV runā par koordinētām programmām, plāniem, tēmām, ziņām un produktiem, kas tiek veidoti kontekstā ar visiem varas instrumentiem; bet S.Tathams izmanto tādas komunikācijas procesa pamata elementus kā izpratne par mērķauditoriju, ziņas (viedokļi un idejas) un komunikācijas kanāli, ar kuru palīdzību šīs ziņas tiek izplatītas.

Tātad vienota, skaidra un nepārprotama izpratne par to, kas ir stratēģiskā komunikācija militārā kontekstā, neapstāv. Pat vairāk – sastopami atšķirīgi viedokļi arī par „stratēģiskās komunikācijas” saistību ar tādiem radniecīgiem terminiem kā „publiskā diplomātija”, „uztveres menedžments” un citiem. Daži eksperti uzskata, ka „stratēģiskā komunikācija” un „publiskā diplomātija” ir sinonīmi, savukārt, citi norāda, ka „publiskā diplomātija” ir „stratēģiskās komunikācijas” apakšnozare, vai arī pretēji, kā arī sastopamas vēl citas interpretācijas.¹⁰

No vienas puses šī neskaidrība apgrūtina stratēģiskās komunikācijas lietojumu praksē, taču no otras puses – ja tiek apzināta komunikācijas izšķirīgā loma, tad organizācija vai valsts var definēt un izmantot tādu skatījumu, kāds ir piemērots tās konkrētajai situācijai un ilgtermiņa mērķiem. Piemēram, Igaunijas aizsardzības sistēmā stratēģiskā komunikācija tiek definēta kā „koordinēta un piemērota Igaunijas Aizsardzības spēku komunikācijas aktivitāšu un piemērotu spēju lietošana – publiskā diplomātija, militārās sabiedriskās lietas, informācijas operācijas un psiholoģiskās operācijas – lai atbalstītu Aizsardzības spēku politikas, operācijas un aktivitātes”.¹¹

Stratēģiskās komunikācijas instrumenti

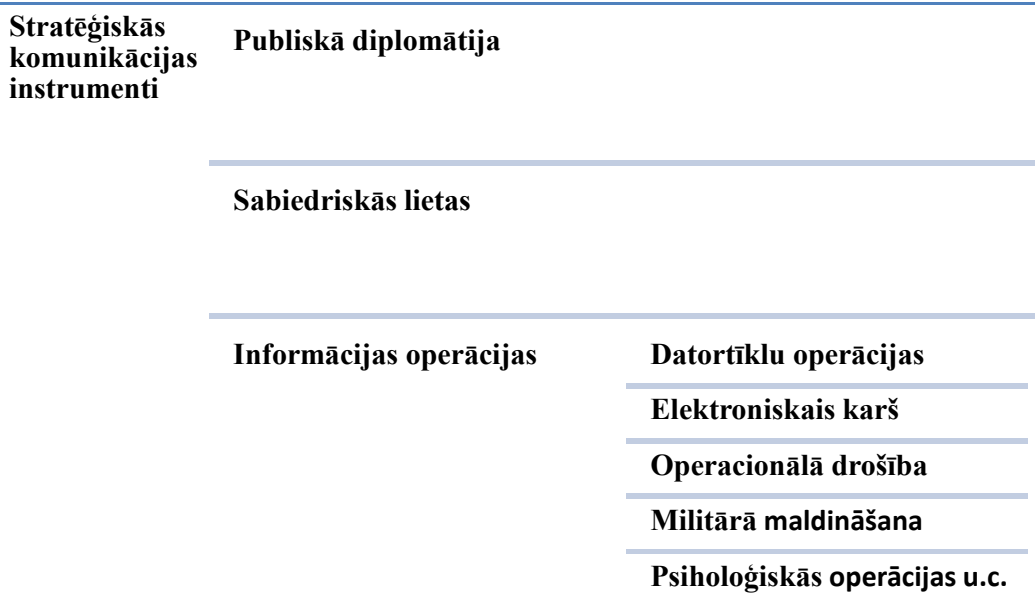
Stratēģiskā komunikācija ir pietiekoši plašs un ietilpīgs jēdziens, lai to varētu izmantot kā vienojošu apzīmējumu dažādām komunikācijas aktivitātēm, kādas tiek pielietotas drošības, aizsardzības un militārajā sfērā. Piemēram, K.Lords (*C.Lord*) norāda, ka

⁹ Tatham S. (2008) *Strategic Communication: A Primer*. Advanced Research and Assessment Group, Special Series, 08/28, December, p.3.

¹⁰ Paul C. (2009) *Whither Strategic Communication? A Survey of Current Proposals And Recommendations*. Santa Monica: RAND Corporation, p.2.

¹¹ Jaeski A. (2013) *Information environment, Estonian Defence Forces Strategic Communication developments*. Presentation at Baltic Defence College, February 18.

stratēģiskā komunikācija ietver sabiedriskās lietas, „aizsardzības atbalstu publiskajai diplomātijai” un militārās psiholoģiskās operācijas.¹² Savukārt, ASV Aizsardzības zinātņu padome (*The Defence Science Board*) uzskata, ka stratēģiskās komunikācijas instrumenti ir publiskā diplomātija, sabiedriskās lietas, starptautiskie apraides pakalpojumi un informācijas operācijas, t.sk., datortīklu operācijas, elektroniskais karš, operāciju drošība, militārā maldināšana, psiholoģiskās operācijas u.c..¹³ Apkopojot dažādu ekspertu viedokļus, var secināt, ka nozīmīgi stratēģiskās komunikācijas instrumenti ir publiskā diplomātija, sabiedriskās lietas un informācijas operācijas (sk. Attēlu 1.).

Attēls 1. Stratēģiskās komunikācijas instrumenti.

Ikviens no piedāvātajiem trīs stratēģiskās komunikācijas instrumentiem ir plašs un ietilpīgs jēdziens, kuru precīza skaidrošana prasītu ievērojami lielāku teksta apjomu, taču jēdziena „stratēģiskā komunikācija” kontekstā svarīgi norādīt, ka publiskā diplomātija ir instruments, kas tiek izmantots, lai ietekmētu ārvalstu mērķauditorijas¹⁴, sabiedrisko lietu svarīgākā funkcija ir attiecības ar iekšzemes presi un mērķauditorijām¹⁵, savukārt, informācijas operācijas tiek izmantotas cīņā ar konkrētu

¹² Lord C. (2011) On the Nature of Strategic Communications. *Military Technology*, 3/2011, pp.91-93, p.91.

¹³ The Defence Science Board (2004) *Report of the Defence Science Board Task Force on Strategic Communication*. Office of the Under Secretary of Defense For Acquisition, Technology, and Logistics Washington, D.C. 20301-3140, p.12.

¹⁴ Joint Publication 1-02 (2010) Department of Defense Dictionary of Military and Associated Terms. Nov.8. (As Amended Through 31 January 2011), p.297

¹⁵ Lord C. (2011) On the Nature of Strategic Communications. *Military Technology*, 3/2011, pp.91-93, p.93

pretinieku un to mērķis ir ietekmēt, sagraut, sabojāt un uzurpēt pretinieka cilvēcisko un automatizēto lēmumu pieņemšanu un aizsargāt savējo.¹⁶

Stratēģiskās komunikācijas instrumentus var izmantot ne tikai lielas valstis un starptautiskas organizācijas. Latvijas amatpersonu un militārpersonu izpratne, zināšanas un prasmes stratēģiskās komunikācijas jomā var būt izšķiroši svarīgas Nacionālās drošības koncepcijā¹⁷ minēto uzdevumu, kā arī citu mērķu sasniegšanai. Mērķtiecīgi izmantojot publisko diplomātiju, ir jāveido valsts atpazīstamība un vēlamais tēls, kā arī jāformulē un jāveicina Latvijas viedoklis un pozīcija ārvalstu auditorijās saistībā ar dažādiem pretrunīgi vērtētiem jautājumiem, piemēram, par dažādu vēsturisku faktu interpretāciju.

Ļoti liela loma ir sabiedriskajām lietām, ar kuru palīdzību var tikt mazināta Latvijas sabiedrības sašķeltība, veicināta iedzīvotāju uzticēšanās Latvijas valstij un valsts pārvaldes institūcijām, veidota vienota informatīvā telpa, kā arī tāds valsts tēls, kas stiprina tautas emocionālo piederību Latvijai un ļauj būt lepniem par savu valsti. Savukārt, zināšanas par informācijas operācijām un prasme tās efektīvi plānot un īstenot ir kritiski svarīga, lai Latvijas militārpersonas varētu pilnvērtīgi piedalīties NATO un ES vadītājās starptautiskajās operācijās.

Stratēģiskā komunikācija kā process

Stratēģiskās komunikācijas jēdziena aktualizācija militārajā sfērā iezīmē ne tikai izpratnes par komunikācijas nozīmīguma pieaugumu. Stratēģiskā komunikācija ir pieeja, kas ir balstīta uz plānošanu un koordinētām procedūrām, kas militārajā jomā ienes nozīmīgas pārmaiņas, jo komunikācija kļūst par centrālo elementu domāšanā un ikdienas darbībā.¹⁸ Stratēģiskās komunikācijas īstenošana militārās organizācijās prasa tīkla centrētu¹⁹ pieeju un ātru lēmumu pieņemšanu, kas var būt pretrunā ar tradicionālām hierarhiskām struktūrām.²⁰

Stratēģiskās komunikācijas plašāko nozīmi uzsver R. Halorans (R.Halloran), norādot, ka tā ir būtisks nacionālās līderības elements.²¹ Stratēģiskās komunikācijas saistība ar līderību ir atzīta arī NATO, kur stratēģiskā komunikācija tiek saprasta arī kā līderības virzīts process, kura fokusā ir Alianses spēja saskaņoti artikulēt tās naratīvus, tēmas un ziņas iekšējām un ārējām auditorijām.²² Savukārt, ASV Aizsardzības departaments

---

¹⁶ Joint Publication 1-02 (2010) Department of Defense Dictionary of Military and Associated Terms. Nov.8. (As Amended Through 31 January 2011), p.175.

¹⁷ LR Saeima (10.03.2011) Paziņojums par „Nacionālās drošības koncepcijas apstiprināšanu”. „LV”, 45 (4443), 22.03.2011.

¹⁸ Vasilescu A. (2011) *Integrative Contemporary Theories about Unconventional Aggressions of Informational Type Based on Pathological Communication*. International Conference of Scientific Paper, AFASES, Brasov, May 26-28, pp.287-293, p.291.

¹⁹ The Department of Defense (2005) *The Implementation of Network-Centric Warfare*.

²⁰ NATO (2010) *Military Concept for NATO Strategic Communications*. July 27, MCM-0085-2010, p.4.

²¹ Halloran R. (2007) *Strategic Communication. Parameters*, Autumns, pp. 4-14, p.6.

²² NATO (2010) *Military Concept for NATO Strategic Communications*. July 27, MCM-0085-2010, p.2.

uzskata, ka stratēģiskās komunikācijas aktualizēšana un attīstība ir organizācijas kultūras transformācijas process, par ko atbildīga ir augstākā līmeņa vadība.²³

Šo pārmaiņu būtība ir sapratne, ka stratēģiskā komunikācija nav tādu aktivitāšu kā informācijas operācijas, sabiedriskās lietas un citu koordinēšana, bet gan process, ar kura palīdzību dažādu auditoriju un ieinteresēto pušu uztveres problēmas tiek integrētas rīcībpolitiku izstrādāšanā, plānošanā un operācijās stratēģiskā, taktiskā un operatīvā līmenī.²⁴ Tātad stratēģiskā komunikācija ir starptautiskās un nacionālās drošības un aizsardzības politiku un militāro mērķu sasniegšanas stratēģijas un taktikas informatīvā, kognitīvā un emocionālā dimensijā, izmantojot tādus instrumentus kā publiskā diplomātija, sabiedriskās lietas un informācijas operācijas.

---

²³ The Department of Defense (2012) *Strategic Communication: Integrating Foreign Audience Perceptions into Policy Making, Plans, and Operations*. United States Government Accountability Office Reports, p.13.

²⁴ The Department of Defense (2012) *Strategic Communication: Integrating Foreign Audience Perceptions into Policy Making, Plans, and Operations*. United States Government Accountability Office Reports, p.13.

Izmantotā literatūra

- Bockstette C. (2008) *Jihadist Terrorist Use of Strategic Communication Management Techniques*. The George C. Marshall European Center for Security Studies, Occasional Paper Series, No.20., December.
- Hallakan K., Holtzhausen D., Ruler B., Verčič D., Sriramesh K. (2007) Defining strategic Communication. *International Journal of Strategic Communication*, Vol.1, Issue 1, pp. 3-35.
- Halloran R. (2007) Strategic Communication. *Parameters*, Autumns, pp. 4-14
- Jaeski A. (2013) Information environment, Estonian Defence Forces Strategic Communication developments. Presentation at Baltic Defence College, February 18
- Joint Publication 1-02 (2010) Department of Defense Dictionary of Military and Associated Terms. Nov.8. (As Amended Through 31 January 2011)
- Joint Publication 5-0 (2011) Joint Operational Planning. Washington, D.C., Aug.11.
- Lord C. (2011) *On the Nature of Strategic Communications*. *Military Technology*, 3/2011, pp.91-93
- LR Saeima (10.03.2011) Paziņojums par „Nacionālās drošības koncepcijas apstiprināšanu”. „LV”, 45 (4443), 22.03.2011.
- NATO (2009) NATO Strategic Communications Policy (*Draft*). SG (2009) 0794
- NATO (2010) Military Concept for NATO Strategic Communications. July 27, MCM-0085-2010
- Paul C. (2009) Whither Strategic Communication? A Survey of Current Proposals And Recommendations. Santa Monica: RAND Corporation
- Tatham S. (2008) *Strategic Communication: A Primer*. Advanced Research and Assessment Group, Special Series, 08/28, December.
- The Defence Science Board (2004) *Report of the Defence Science Board Task Force on Strategic Communication*. Office of the Under Secretary of Defense For Acquisition, Technology, and Logistics Washington, D.C. 20301-3140
- The Department of Defense (2005) The Implementation of Network-Centric Warfare.
- The Department of Defense (2012) *Strategic Communication: Integrating Foreign Audience Perceptions into Policy Making, Plans, and Operations*. United States Government Accountability Office Reports.
- Vasilescu A. (2011) *Integrative Contemporary Theories about Unconventional Aggressions of Informational Type Based on Pathological Communication*. International Conference of Scientific Paper, AFASES, Brasov, May 26-28, pp.287-293

AZPC stratēģiskais apskats nr. 04

Marts, 2013

Apskats atspoguļo autora personīgo viedokli un nav uzskatāms par Latvijas Nacionālo bruņoto spēku vai Latvijas Republikas Aizsardzības ministrijas oficiālo nostāju

Latvijas Nacionālās aizsardzības akadēmijas
Aizsardzības zinātniskās pētniecības centrs
Ezermalas iela 8, Rīga, Latvija, LV-1014
Telefons: +371 6707-6881; Fax: +371 6707-6888
<http://www.naa.mil.lv>